

Intenziteta jezika v slovenščini in nekaterih drugih južnoslovanskih jezikih

V prispevku nas zanimata naklonskost in intenziteta jezika v južnoslovanskih jezikih (slovenščini, bosanščini, hrvaščini, srbsčini in črnogorščini). Raziskava na osnovi korpusnega pristopa izhaja iz teoretskih izhodišč pragmatike in medkulturne pragmatike. S pomočjo korpusov spletnih besedil omenjenih jezikov, zbranih v okviru središča znanja CLARIN za južnoslovanske jezike (CLASSLA), je bila opravljena primerjalna lingvistična analiza z namenom prepoznavanja jezikovnih sredstev in komunikacijskih vzorcev, povezanih z intenziteto jezika. Primerjalna študija je pokazala, da se v jezikih BHŠČ krepilci uporabljajo pogostejše, šibilci pa redkeje kot v slovenščini, kar nakazuje visoko intenziteto spletnih besedil v teh jezikih. Kljub manjši splošni rabi krepilcev v slovenščini pa pogostost krepilcev v oglaševalskih in mnenjskih besedilih kaže, da je tudi za slovensko spletno komunikacijo značilna visoka intenziteta jezika.¹

Ključne besede: medkulturna pragmatika, naklonskost, krepilec, šibilec, korpusni pristop

Language Intensity in Some South Slavic Languages

The paper focuses on modality and language intensity in some South Slavic languages (Slovene, Bosnian, Croatian, Serbian and Montenegrin). Based on a corpus-linguistic approach, the study draws on the theoretical frameworks of pragmatics and intercultural pragmatics. Using web text corpora in the aforementioned languages, collected within the CLARIN Knowledge Centre for South Slavic Languages (CLASSLA), a comparative linguistic analysis was conducted to identify linguistic means and communicative patterns associated with language intensity. The comparative study revealed that intensifiers are used more frequently and mitigators less frequently in BCSM languages than in Slovene, indicating a higher level of intensity in online texts in these languages. Despite the lower overall use of intensifiers in Slovene, their frequency in advertising and opinion-based texts suggests that high language intensity is also characteristic of Slovene online communication.

Keywords: intercultural pragmatics, modality, intensifier, mitigator, corpus-based approach

1 Namen in metode raziskave

V prispevku nas zanimata naklonskost in intenziteta jezika v slovenščini v primerjavi z bosanščino, hrvaščino, srbsčino in črnogorščino na osnovi komunikacijskega sloga teh narodnih skupnosti. Raziskava izhaja iz teoretskih izhodišč pragmatike in medkulturne pragmatike kot sodobnih pristopov pragmatično-semantične kontrastivne analize različnih jezikov in kultur. Na osnovi besedilnih korpusov CLASSLA za omenjene

¹ Prispevek je nastal v okviru programske skupine Razsežnosti slovenstva med lokalnim in globalnim v začetku tretjega tisočletja (P5-0409, vodja dr. Vesna Mikolič).

jezike v repozitoriju CLARIN² je bila opravljena primerjalna lingvistična analiza z namenom ugotavljanja pogostosti in načina rabe jezikovnih sredstev, povezanih z intenziteto jezika. Z vidika modifikacije intenzitete smo najprej analizirali pogostost rabe nekaterih jezikovnih sredstev v slovenščini, primerjalno pa še v hrvaškem, srbskem, bosanskem in črnogorskem jeziku, in na tej osnovi izbrali nekaj najbolj pogostih krepilcev in šibilcev za nadaljnjo analizo. Kvalitativni del raziskave je zajemal analizo in primerjavo semantičnih in pragmatičnih vidikov izbranih intenzitetnih označevalcev v posameznih jezikih.

2 Teoretična izhodišča

Pri naši raziskavi izhajamo iz pristopa medkulturne pragmatike, ki se ukvarja s kontrastivno pragmatično-semantično analizo, največ pozornosti pa posveča kulturno pogojenemu konverzijskemu slogu in ilokucijski sili (Wierzbicka 1997, 2003). Skladno s spoznanji medkulturne pragmatike je izražanje čustvenih in spoznavnih poudarkov kulturno pogojeno (Ventola, Mauranen 1996; Costa 2013). Ti poudarki so del modalne ali naklonske funkcije jezika. Naklonskost, ki jo razumemo kot odnos govorca do propozicije oziroma zunajjezikovne dejanskosti, izražene v propoziciji, se uresničuje z različnimi jezikovnimi izrazi in komunikacijskimi strategijami, med katerimi je tudi stopnjevanje spoznavnih in čustvenih, objektivnih in subjektivnih vsebin, kar vse sodi v okvir intenzitete jezika (Mikolič 2020: 31–41).

Po Bowersu (1963) je intenziteta jezika lastnost jezika, ki kaže na stopnjo, po kateri se govorčev odnos do ubesedene stvarnosti razlikuje od nevtralnega odnosa. Krepilce in šibilce, ki spreminjajo intenziteto jezika bodisi na ravni epistemične oz. kognitivne bodisi deontične oz. emocionalne modalnosti, najdemo na vseh jezikovnih ravneh, pri čemer se zdijo najbolj opazni besedni označevalci intenzitete in vsi drugi izrazi na besedoslovni ravni (metafore, notranje modificirane besede). Nekatere besede so že notranje okrepljene ali ošibljene, druge pa se uporabljajo skupaj z intenzitetnimi označevalci, ki krepijo ali šibijo njihov pomen (Mikolič 2020: 54–61).

Intenziteto jezika so raziskovalci hitro povezali tako s prepričljivostjo diskurza kot z nasilno oz. nenasilno komunikacijo. Že raziskava B. Greenberga iz l. 1976 je pokazala, da je intenziteta jezika povezana tudi z verbalnim nasiljem. V istem obdobju so nastali še številni modeli medosebne, diskurzivne in kulturno pogojene komunikacije, ki ravno tako opazujejo vpliv intenzitetnih označevalcev na posamezne elemente komunikacije, npr. sodelovalno načelo (Grice 1975), načelo vljudnosti (Leech 1983) in ohranjanje integritete (Brown, Levinson 1987).

² Glavne dejavnosti središča CLASSLA vključujejo (1) posredovanje informacij prek dokumentacije o razpoložljivih virih in tehnologijah raziskovalcem, študentom, ljubiteljskim znanstvenikom in drugim zainteresiranim posameznikom, (2) tehnično podporo pri ustvarjanju, preoblikovanju in objavljanju virov in tehnologij in (3) organizacijo izobraževanj. (<https://www.clarin.si/info/k-center/> in <https://www.clarin.si/info/k-center/>).

Raziskave so tudi pokazale, da so vrednotenje, naklonskost in diskurzne strategije zelo pomembne v prostorih jezikov v stiku, saj ima vsak jezik svoj specifičen način izražanja ilokucijske sile in tako tudi drugačno pojmovanje nevtralnosti in stopnjevanja intenzitete jezika (Wierzbicka 2003; Mikolič 2012). Podobno so dosedanje raziskave pokazale na razlike v izražanju emocionalnosti med različnimi južnoslovanskimi jeziki. Na področju južnoslovanskih jezikov so različna jezikovna sredstva za izražanje naklonskosti in v tem okviru intenzitete jezika preučevali: za slovenski jezik Korošec (1998), Smolej (2004), Mikolič (2005, 2007a, 2019, 2020), Žele (2012), Pisanski Peterlin (2015), v bosanskem jeziku Palić (2016), v srbskem Zvekić-Dušanović (2011) in drugi.

Tako je bilo med drugim ugotovljeno, da se v bosanščini uporabljajo številne sestavljanke s predponami, ki izražajo polno, veliko, preveliko mero in čustven odnos govorca, kot na- in po- (npr. pogubiti – izgubiti vse; napričati se – zelo, dovolj se razgovoriti). V slovenščini se nekatere take sestavljanke sicer lahko tvorijo, a redko uporabljajo, ali pa se pomen polne mere izraža v obliki kolokacijskih besednih zvez s krepilci, kot so *vse*, *sploh*, *zelo*, ki pa imajo po Wierzbicki (1997) manjšo moč od ene same besede, ki že sama vsebuje vse pomene in ima natančno določen pomenski koncept. Tako imajo take bosanske sestavljanke krepkejši, bolj čustveno nabit pomen kot slovenske ustreznice v obliki besednih zvez (Mikolič 2020: 170–1).

3 Korpusna analiza izbranih krepilcev in šibilcev južnoslovanskih jezikov

3.1 Opis izbranih korpusov

Za raziskavo smo v repozitoriju CLASSLA izbrali korpuse spletnih besedil za slovenščino in južnoslovanske jezike, ki izhajajo iz nekdanje srbohrvaščine:

- Slovenian CLASSLA-web.sl (Slovenian Web) z 2.153.293.663 pojavnicami (Ljubešić idr. 2024d), v nadaljevanju Slovenski splet,
- CLASSLA-web.bs (Bosnian Web) z 802.465.610 pojavnicami (Ljubešić idr. 2024a), v nadaljevanju Bosanski splet,
- CLASSLA-web.hr (Croatian Web) z 2.575.795.061 pojavnicami (Ljubešić idr. 2024b), v nadaljevanju Hrvaški splet,
- CLASSLA-web.sr (Serbian Web) z 2.765.201.316 pojavnicami (Ljubešić idr. 2024č), v nadaljevanju Srbski splet,
- CLASSLA-web.cbr (Montenegrin Web) z 176.987.739 pojavnicami (Ljubešić idr. 2024c), v nadaljevanju Črnogorski splet.

Graf 1: Obseg besedil po zvrsteh v slovenskem, bosanskem, hrvaškem, srbskem in črnogorskem korpusu spletnih besedil v repozitoriju CLASSLA.

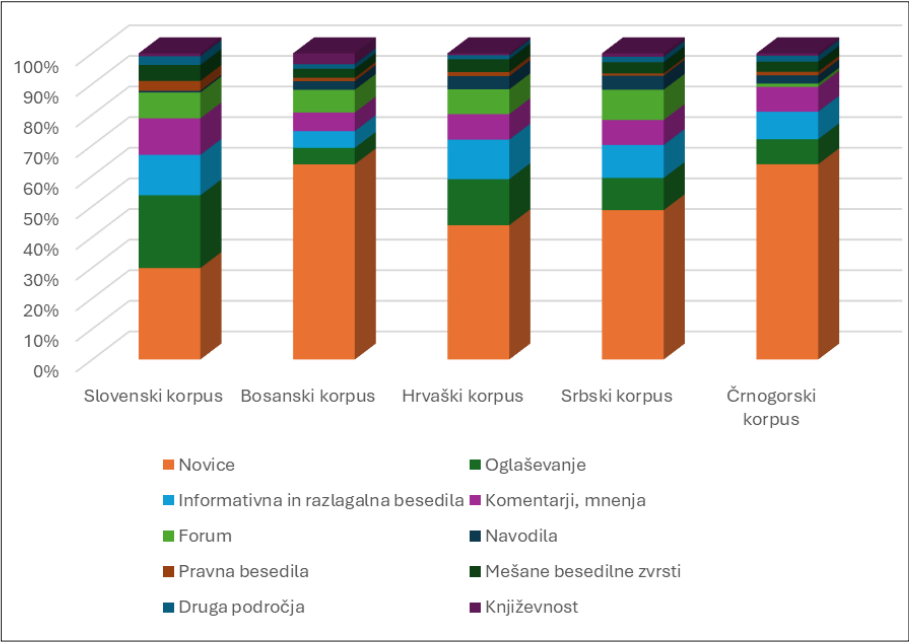

Tabela 1: Število besedil po zvrsteh v slovenskem, bosanskem, hrvaškem, srbskem in črnogorskem korpusu spletnih besedil v repozitoriju CLASSLA.

Besedilne zvrsti	Slovenski korpus	Bosanski korpus	Hrvaški korpus	Srbski korpus	Črnogorski korpus
Novice	1.156.041	1.271.125	2.365.556	2.563.705	256.010
Oglaševanje	918.231	106.959	810.276	553.057	32.732
Informativna in razlagalna besedila	511.158	109.150	695.465	565.760	36.048
Komentarji, mnenja	461.247	121.695	449.365	429.971	32.604
Forum	326.807	147.254	436.913	518.941	4.225
Navodila	21.689	56.737	231.559	239.610	10.794
Pravna besedila	124.565	22.101	72.288	40.715	4.714
Mešane besedilne zvrsti	201.765	58.079	224.725	193.828	13.212
Druge področja	111.205	30.073	72.288	93.553	7.889
Književnost	35.553	70.718	32.673	56.947	3.062

Korpusi spletnih besedil južnoslovanskih jezikov so vključeni v konkordančnik noSketch Engine (<https://www.clarin.si/ske/#open>), kar omogoča medsebojno primerjavo posameznih besedilnih korpusov. Ti korpusi so dragoceni, saj sta sicer stanje na področju korpusne lingvistike in posledično gradnja besedilnih korpusov po posameznih jezikih zelo različna (glej Bermel 2015; Dobrič 2012; Dobrushina, Sokur 2022; Erjavec 2012).

S pomočjo orodij konkordančnika noSketch Engine smo za vsak korpus izdelali frekvenčne liste za posamezne lekseme (leme), ki so razkrile prisotnost intenzitetnih označevalcev med najpogostejše rabljenimi besedami.

3.2 Opis izbora krepilcev in šibilcev južnoslovanskih jezikov

Na frekvenčnih listah za posamezne lekseme (leme) smo med najpogostejše rabljenimi besedami lahko opazili tudi označevalce intenzitete na besedoslovni ravni. Pri izbiri krepilcev in šibilcev za obravnavo smo izhajali iz frekvenčne liste za slovenski jezik; med prvimi stotimi najpogostejše rabljenimi besedami so za našo analizo prišli v poštev naslednji krepilci: prvi najpogostejše rabljeni zaimек, tj. celostni zaimек *vse*, ki smo mu v naši analizi dodali še celostni zaimек *vsak* in prislov *vse* iz iste besedne družine, prvi najpogostejše rabljeni prislov *zelo* in prvi najpogostejše rabljeni pridevnik *pomemben*. Najbolj izrazit šibilec med prvimi stotimi najpogostejše rabljenimi besedami pa je bil nedoločni zaimек *nekaj*. Nato smo poiskali njihove prevodne ustreznice v jezikih BHSC. Pri tem smo lahko ugotovili, da imajo nekateri od izbranih izrazov sopomenke, zato smo pri analizi upoštevali tudi te: ustreznice za slovenski prislov *zelo* so v BHSC *vrlo*, *jako*, *veoma*; pridevnik *pomemben* ima v slovenščini sopomenke *važen*, *bistven*, *ključen*, prevodne ustreznice v BHSC pa so *sopomenke* *važan*, *značajan*, *bitan*, *ključan*.³

Obsežno besedotvorno mrežo celostnih zaimkov iz besedne družine *ves*, *vsak*, *vse* smo opazovali že v analizi in primerjavi pragmatičnih in semantičnih vidikov modifikacije intenzitete nekaterih bosanskih in slovenskih leksemov (Mikolič 2019; Mikolič 2020: 167–72). Gre za celostne zaimke v samostalniški, pridevniški in prislovni ali členkovni rabi, ki izražajo in poudarjajo polno mero, količino česa, zato veljajo za izrazite krepilce. V bosanskem jeziku imajo zelo bogato frazeologijo in veliko besedotvorno zmožnost. V Bosansko-slovenskem slovarju (BSR 2014) lahko opazimo, da mnogih bosanskih frazemov s temi zaimki v jedru v slovenščini ne tvorimo z zaimki *ves*, *vsak*, *vse*, prav tako lahko v bosanskem jeziku najdemo številne tvorjenke iz zaimka *sav*:

³ Pri iskanju prevodnih ustreznice in sopomenk smo si pomagali s hrvaško-slovenskim in slovensko-hrvaškim slovarjem (Rigač 2009) ter srbsko-slovenskim in slovensko-srbskim slovarjem (Rigač 2005), slovarji sopomenk v slovenščini (Snoj idr. 2016) in slovarjem sopomenk v sodobni slovenščini, hrvaščini in srbsčini (Kontekst.io), pri prevajanju celotnih povedi v navedenih primerih rabe pa nas je zanimalo, kako določene krepilce in šibilce prevajajo avtomatski prevajalniki, kot npr. Google Translate in Chat GPT, zato so prevodi primerov oblikovani na osnovi teh virov in po posvetu z južnoslavistko Nado Đukić.

svāčijī, svāgda, svāgdašnjī, svāgdānjī, svāgdje, svūgdje, svākad, svākakav, svākako1, svākako2, svākī, svakidašnjī, svākidanjī, svakidašnjica, svāko, svātko, svākodnēvan, svakōdnēvica, svakodnēvnica, svākodnēvnī, svākodnēvno, svākud(a), svūkud(a), svāšta, svāštār, svāštara, svaštāriti, svebōsanskī, svēga, svejēdno1, svejēdno2, svēmōć, svēmočan, svēmogūć, Svēmogūćī, svenārodni, svēobuhvatan, svēopćī, sveslāvēnskī, svēsrdan, svēsrdno, svēstran, sveūkupan, sveučilište, Svēvīšnjī, svēvremen, svēznajūćīsvēznalica, svūd (svūda), nadāsve (BSR 2014).

Iz slovenskih prevodnih ustreznice lahko vidimo, da je kar nekaj od teh takih, ki se v slovenščini ne tvorijo s korenem iz zaimka *ves* ali pa zanje ni leksemse ustreznice in je njihov pomen izražen opisno:

svākakav, -kva, -kvo *zaim.* 1. vsakršen, različen, raznovrsten: *~kvo cvijeće* vsakršno cvetje
2. *slabš.* od katerega lahko marsikaj pričakuješ: *čuvaj se ~kvih ljudi* bodi previden z ljudmi, od katerih lahko pričakuješ marsikaj

svākako *prisl.* 1. na vsak način, na različne načine: *snalazimo se ~* najdemo se na različne načine 2. na različne, navadno grde, načine: *ponaša se ~* grdo se vede

svāštār, -a *m. slabš.* kdor se ukvarja z marsičim

svāštara, -ē ž. žarg. beležnica, beležka |manjši zvezek za zapiske|

svaštāriti, -īm *nedov. slabš.* ukvarjati se z marsičim

svesrdan, -dna, -dno *prid.* iskren, iz srca: *~dna pomoć* pomoč iz srca

svesrdno *prisl.* iskreno, iz srca: *~preporučiti* iz srca priporočiti

svevremen, -a, -o *prid.* ki se nanaša na vse čase: *~a glagolska radnja* glagolsko dejanje, ki se nanaša na vse čase (BSR 2014).

Večina teh bosanskih besed je ekspresivnih, izražajo čustvenost, pogosto so tudi slabšalni. Če upoštevamo ugotovitev Wierzbicke (1997), da ima besedna zveza manjšo moč od tvorjenke, ki že sama vsebuje vse pomene, imajo bosanske besede iz zaimkov *sav*, *svaki*, *sve* krepkejši pomen kot slovenske ustreznice v obliki kolokacijskih besednih zvez s krepilci (Mikolič 2020).

3.3 Pogostost izbranih krepilcev in šibilcev južnoslovanskih jezikov

Kot je razvidno iz tabele 2, so od šestih izbranih krepilcev, ki se pojavljajo bodisi kot posamezni izrazi bodisi kot skupina sopomenk,⁴ v korpusu slovenskega spleta kar štirje z najnižjo relativno frekvenco (podčrtane vrednosti) v primerjavi z ustreznici v BSČH, le krepilec *zelo* ima v slovenskem korpusu najvišjo relativno frekvenco (krepko pisana vrednost) v primerjavi z ustreznici v drugih korpusih. Najvišje relativne frekvence najdemo še pri dveh izrazih v bosanskem spletu, po eno pa v hrvaškem, srbskem in črnogorskem spletu, najnižji pa najdemo še v črnogorskem (*svaki*, *svatko*, *svak*) in bosanskem korpusu (*vrlo*, *jako*, *veoma*).

⁴ V primerih, ko za isti oz. podoben pomen obstaja več sopomenskih izrazov, se je kot končna vrednost upošteval seštevek relativnih frekvenc posameznih izrazov.

Tabela 2: Uvrstitev in relativna frekvenca izbranih krepilcev na frekvenčnih listah korpusov slovenskega, hrvaškega, srbskega, bosanskega in črnogorskega spleta CLASSLA-web.

Korpus Krepilec		Slovenski splet	Bosanski splet	Hrvaški splet	Srbski splet	Črnogorski splet
ves/ sav	Zaporedno mesto Število pojavitev	28 <u>3.487,98</u>	20 4.203,31	23 4.024,65	24 3.989,48	22 3.886,17
vsak, vsakdo/ svaki, svatko, svak	Zaporedno mesto	vsak 81	svaki 82	svaki 78	svaki 77	svaki 82
	Število	1.045,56	1.057,71	1.127,85	1.109,18	994,09
	pojavitev	vsakdo 2.563	svatko 1.288	svatko 1.259	svatko 972	svatko 1.655
	Zaporedno mesto	39,94	86,71	91,34	110,30	68,69
	Število		svak 12.391	svak 16.532	svak nad 20.000	svak 15.388
	pojavitev		4,33	2,96	1,99	3,12
	Zaporedno mesto	<u>1.085,5</u>	1.148,75	1.222,15	1.221,47	<u>1.065,9</u>
	Število					
	pojavitev					
	ŠTEVILO POJAVITEV SKUPAJ:					
vse/ sve		512 <u>200.67</u>	354 277,36	307 296,78	190 430,37	370 269,21
zelo/ vrlo, jako, veoma	Zaporedno mesto	77	vrlo 276	vrlo 148	vrlo 288	vrlo 279
	Število		337,51	559,75	313,68	346,30
	pojavitev		jako 382	jako 232	jako 435	jako 533
	Zaporedno mesto		259,42	382,93	222,58	194,82
	Število		veoma 477	veoma 2209	veoma 193	veoma 281
	pojavitev	1.095,95	214,93	49,69	427,81	342,06
	Zaporedno mesto		<u>811,86</u>	992,37	937,07	883,18
	Število					
	pojavitev					
	ŠTEVILO POJAVITEV SKUPAJ:					

pomemben, važen, bis- tven, ključen/ važan, značajan, bitan, ključan	Zaporedno mesto Število pojavitev	pomemben	važan	važan	važan	važan
		121	196	169	185	190
		641,84	435,24	495,16	452,81	459,05
	Zaporedno mesto Število pojavitev	važen	značajan	značajan	značajan	značajan
		3.631	522	789	476	339
		25,54	197,82	139,50	206,92	287,83
	Zaporedno mesto Število pojavitev	bistven	bitan	bitan	bitan	bitan
		1.475	556	512	496	688
		76,16	189,39	201,46	201,08	155,58
	Zaporedno mesto Število pojavitev	ključen	ključan	ključan	ključan	ključan
		584	933	799	987	822
		179,12	116,69	137,83	109,08	132,92
	ŠTEVILO POJAVITEV SKUPAJ:	<u>922,17</u>	939,11	973,95	993,80	1.035,38

Tabela 3 pokaže, da se šibilec *nekaj* in njegova sopomenka *nekoliko* največkrat (z relativno frekvenco 1.374,23) pojavlja v slovenskem korpusu, najmanjkrat (z relativno frekvenco 1.018,59) pa se prevodni ustreznici *nešto* in *nekoliko* pojavljata v črnogorskem korpusu.

Tabela 3: Uvrstitev in relativna frekvenca izbranih šibilcev na frekvenčnih listah korpusov slovenskega, hrvaškega, srbskega, bosanskega in črnogorskega spleta CLASSLA-web.

Šibilec \ Korpus		Slovenski splet	Bosanski splet	Hrvaški splet	Srbski splet	Črnogorski splet	
nekaj, nekoliko/ nešto, nekoliko	Zaporedno mesto Število pojavitev	nekaj	Nešto	nešto	nešto	nešto	
		73	132	117	107	159	
		1.201,78	676,17	747,44	798,68	546,29	
	Zaporedno mesto Število pojavitev	nekoliko	nekoliko	nekoliko	nekoliko	nekoliko	
		646	173	168	165	185	
		166,45	496,55	497,42	486,99	472.30	
	ŠTEVILO POJAVITEV SKUPAJ:		1.374,23	1.172,72	1,244,86	1.285,67	<u>1.018,59</u>

3.3.1 Krepilca *ves/sav*

Slovenski krepilec *ves* z BHŠČ ustreznico *sav* se uvršča zelo visoko na listi pogostosti posameznih leksemov (lem), in sicer med 20. (v korpusu bosanskega spleta) in 28. mestom (v korpusu slovenskega spleta), kar pomeni, da je zelo pogosto uporabljen krepilec v vseh opazovanih južnoslovanskih jezikih. Najpogosteje se pojavlja v korpusu bosanskega spleta z relativno frekvenco 4.203,31, najmanj pogosto pa v korpusu slovenskega spleta z relativno frekvenco 3.487,98.

Jezikovna analiza na osnovi primerov rabe⁵ pokaže, da se tako v slovenščini kot v BHŠČ jezikih krepilec *ves/sav* uporabljata podobno, in sicer kot:

a) pridevniški zaimек:

- Slovenski splet: *Vsi kandidati morajo pred vpisom na Fakulteto za dizajn opraviti preizkus nadarjenosti za študij dizajna.*
- Bosanski splet: *Moramo spomenuti sve ljude koji traže svoja prava na ulicama.*

b) samostalniški zaimек:

- Slovenski splet: *Znameniti jezerski otok s cerkvijo je verjetno vaša prva asociacija, ko pomislite na Bled, vendar to še zdaleč ni vse ...*
- Bosanski splet: *Svi su Kandidati i svi su Birači.*

⁵ Primerjalna analiza je zajela vse obravnavane jezike, primere pa jemljemo vedno iz slovenskega korpusa spletnih besedil in iz tistega/-ih korpusa/-ov BHŠČ, kjer je raba analiziranega jezikovnega izraza najpogostejša.

Očitno se v bosanskem jeziku krepilec *sav* uporablja pogosteje kot v slovenščini, in to bodisi kot pridevniški bodisi kot samostalniški zaimек. Prav tako je kvalitativna analiza s pomočjo pregleda konkordanc krepilca *sav* pokazala na nekatere primere drugačne rabe tega krepilca v slovenščini in bosanščini, kar dokazujemo z bosanskim izvirnikom in prevodom v slovenščino:

a) pre svega, prije svega : predvsem

- Bosanski splet: *On dodaje da su to pre svega pitanja i odgovori koji su obojeni emotivno ...*

Prevod v slovenščino: 'Dodaja, da gre **predvsem** za vprašanja in odgovore, ki so čustveno obarvani'.

- Bosanski splet: *u kojoj i dalje ima pomalo orijentalne pozlate Bosne, ali je prije svega zanimljivo napisano štivo koje čitaoca vodi na uzbudljivo putovanje*

Prevod v slovenščino: 'v katerem je še malo orientalske pozlate Bosne, **predvsem** pa je zanimivo napisano branje, ki bralca popelje na vznemirljivo popotovanje'.

Iz primerov je razvidno, da je slovenščina zaimек *ves* s predlogom *pred* povezala v sklop *predvsem*, medtem ko je bosanščina ohranila zaimек *sve* kot samostojni leksem, kar ima večji učinek na naslovnika, obenem pa je gotovo eden od razlogov, da je zaimек v bosanščini tako pogost. Predložni zvezi *pre svega* in *prije svega* sta res krepilca, saj izražata, da ima nekaj prednost pred vsem drugim, medtem ko je slovenski *predvsem* resda krepilec, ko izpostavi, »da je neka stvar po pomembnosti na prvem mestu glede na ostale« (*SSKJ*), pa vendar tudi šibi trditev, saj izraža, da je v okviru nekega opisa ta stvar sicer izpostavljena, ni pa to edina.

b) nakon svega : nazadnje, po vsem tem

- Bosanski splet: *Jutka, nakon svega, završio u tromjesečnom zatvoru.*

Prevod v slovenščino: Jutka je nazadnje (po vsem tem) končal v zaporu.

V slovenščini se zaimек *ves* spremeni v prislov *nazadnje* ali pa se iz osebnega zaimeka spremeni v pridevniškega v predložni zvezi s kazalnim zaimkom *to* v jedru. V bosanščini ima tako izraz *sav* kot samostalniški zaimек večjo intenziteto, kot jo ima pridevniški zaimек v predložni zvezi ali prislov *nazadnje* v slovenščini, kjer se celostni zaimек celo izgubi.

c) iz sveg glasa : na glas, na ves glas

- Bosanski splet: *i zamolio te iz sveg glasa*

Prevod v slovenščino: 'in te na glas (na ves glas) vprašal'.

Slovenska ustreznica za stalno besedno zvezo *iz sveg glasa* se lahko glasi tudi brez celostnega zaimeka *ves* (na glas), medtem ko besedna zveza *na ves glas* izraža zelo veliko stopnjo intenzitete in se zato redkeje uporablja kot *na glas* (v referenčnem korpusu Gigafida ima *na ves glas* 3.459 pojavitev, *na glas* pa kar 10.692 pojavitev).

V bosanskem jeziku pa besedna zveza brez celostnega zaimka, ki pomen bistveno okrepi, sploh ni mogoča.

3.3.2 Krepilci *vsak*, *vsakdo/svaki*, *svatko*, *svak*

Nekoliko nižje kot krepilec *ves/sav*, pa vendar še vedno precej visoko (na 82. mestu) se na listi pogostosti posameznih leksemov pojavlja tudi slovenski krepilec *vsak*, medtem ko se njegova višja knjižna različica *vsakdo* v korpusu pojavlja na veliko nižjem mestu (na 2.563. mestu). Slovenska krepilca imata v BHŠČ kar tri ustreznice: *svaki*, *svatko* in *svak*. Seštevek relativnih frekvenc sinonimnih izrazov pokaže, da se ti pomeni najpogostejše pojavljajo v korpusu hrvaškega spleta s skupno relativno frekvenco 1.127,85 in v korpusu srbskega spleta z le malenkost nižjo frekvenco 1.221,47, najmanj pogosto pa v korpusu črnogorskega spleta z relativno frekvenco 1.065,9 in zelo podobnim obsegom v korpusu slovenskega spleta z relativno frekvenco 1.085,5.

Od slovenskih sopomenskih izrazov je torej pogosto rabljen samo prvi, tj. *vsak*, ki obstaja samo v nedoločni obliki, medtem ko se različica *vsakdo* rabi redko oz. je značilna kvečjemu za višjo knjižno zvrst, kar kaže tudi primerjava med rabo tega izraza v slovenskem referenčnem korpusu Gigafida, tj. zbirki pisnih besedil (*vsakdo* 56.068 pojavitev, *vsak* 1.092.239 pojavitev), in korpusu govorne slovenščine GOS (*vsakdo* 18 pojavitev, *vsak* 929 pojavitev). V obeh tako kot v korpusu spletne slovenščine CLASSLA-web.sl prevladuje zaimek *vsak*, njegova varianta *vsakdo* se rabi veliko manj, najmanjkrat se pojavi v govornem jeziku.

Raba vseh treh ustreznici v BHŠČ je v vsakem od teh jezikov bolj uravnotežena. Najpogostejši zaimek je *svaki*, ki se v korpusih teh jezikov pojavi okrog 80. mesta, nato *svatko* okrog mesta 1.000, medtem ko se oblika *svak* pojavi šele po mestu 15.000.

Primerjalna lingvistična analiza pokaže na pomembne razlike med pomenom in rabo dveh slovenskih in treh BHŠČ zaimkov. Tako lahko ugotovimo, da je slovenski zaimek *vsak* tako samostalniški kot pridevniški zaimek, slovenski zaimek *vsakdo* pa samo samostalniški zaimek in je kot sopomenka izraza *vsak* v pomenu samostalniškega zaimka rabljen v manjši meri. Na drugi strani je v jezikih BHŠČ zaimek *svaki* rezerviran samo za pridevniški pomen, medtem ko sta sopomenki *svatko* in *svak* samostalniška zaimka, pri čemer se zaimek *svak* uporablja redkeje od zaimka *svatko*. Primeri:

a) pridevniški zaimek:

- Slovenski splet:

Vsak program vključuje predavanja, delavnice, vodene obiske in zanimiv družabni program.

Strokovno utemeljenost ukrepov iz tega odloka Vlada Republike Slovenije ugotavlja vsakih 14 dni in ob upoštevanju strokovnih razlogov odloči, da se ti ukrepi še naprej

uporabljajo, ali pa ukrepe spremeni oziroma odpravi ter o tem obvesti Državni zbor in javnost.

- Hrvaški splet:

*Sada ovdje znam **svaki** kutak kao da je Old Trafford moja kuća.*

*Ulaganje je veliko, ponuda će **svaki** mjesec biti bogatija i zanimljivija.*

samostalniški zaimek:

- Slovenski splet:

*V visokošolski strokovni študijski program Dizajna se lahko vpiše **vsak**, ki je opravlil: – maturo – poklicno maturo.*

*V življenju ima **vsakdo** vsaj enega svojega življenjskega učitelja.*

- Hrvaški splet:

***Svatko** ima mogućnost izaći iz prosjeka.*

***Svak** može biti pisac, pišite i vi!*

Čeprav je slovenski izraz *vsak* tako pridevniški kot samostalniški zaimek, je obseg njegovih pojavitev v slovenskem korpusu nižji od števila pojavitev pridevniškega zaimka *svaki* v BHŠ korpusih, z izjemo črnogorskega korpusa. To in pa dejstvo, da je relativna frekvenca samostalniških zaimkov BHŠ *svatko* in *svak* precej nižja od relativne frekvence pridevniškega zaimka *svaki* (tabela 2), kaže na to, da jeziki BHŠ trditve zelo pogosto krepijo preko pridevniških pomenov.

3.3.3 Krepilca *vse/sve*

Slovenski krepilec *vse*, ki je po pomenu, obliki in skladenjski vlogi prislov, ima v BHŠ ustreznico *sve*, ki se ravno tako uporablja kot prislov. Na listi pogostosti se nahaja med 200 do 400 najpogostejšimi besedami pri vseh BHŠ jezikih, le v slovenskem korpusu se nahaja šele na 512. mestu (tabela 1). Najpogosteje se pojavlja v korpusu srbskega spleta z relativno frekvenco 430,37, najmanj pogosto pa v korpusu slovenskega spleta z relativno frekvenco 200,67.

Prislov *vse* z ustreznico *sve* se tako v slovenščini kot v BHŠ jezikih uporablja podobno, in sicer nastopa kot krepilec, ki izraža naraščanje, stopnjevanje, visoko stopnjo oz. mejo nekega pojava:

- Slovenski splet:

*V sodobnem času pa so **vse** bolj priljubljene infrardeče savne zaradi enostavnosti in hkratnih velikih učinkov.*

*Otroški avtosedež popolnoma prilagodimo otrokovi višini in tako raste z njim od približno devetih mesecev pa **vse** do dvanajstih let.*

- Srbski splet:

Pred visoko obrazovanje, čiji značaj i uloga u modernom društvu postaju sve izražene, u svim njegovim funkcijama - obrazovnoj, istraživačkoj i inovativnoj - postavljaju se sve ozbiljniji zadaci.

Poskakivali smo u kombiju sve do aerodroma.

V bosanskem korpusu pa je jezikovna analiza na osnovi pregleda konkordanc krepilca *sve* pokazala še na nekatere primere drugačne rabe tega krepilca v bosanščini, kjer se sorodne besedne zveze v slovenščini prevajajo z drugimi krepilci, kot na primer s členki *tudi*, *celo* ali prislovom *vedno*:

- Bosanski splet: *Za one koji su ovu Domovinu svojom hrabrošću, sve do žrtve života, uz Božju pomoć branili, stvarali i tako postavili temelj njezine izgradnje i rasta..., da bude neovisna i svima lijepa, slobodna i sretna domovina. I da se svi s njom ponosimo. I ona s nama. I da svi za nju*

Slovenski prevod: Za tiste, ki so s svojim pogumom, **tudi** (ali **celo**) z žrtvovanjem svojih življenj, z Božjo pomočjo branili in ustvarjali to domovino in s tem postavili temelje njeni izgradnji in rasti ..., da bo samostojna in lepa, svobodna in srečna domovina za vse. In da smo vsi ponosni nanjo. Tudi ona je z nami. In da so vsi zanjo

- Bosanski splet: *Primijetili smo da dio maslinara, a takvih je sve više, masline orezuje u dva navrata.*

Slovenski prevod: Opazili smo, da nekateri oljkarji, in teh je **vedno** več, svoje oljke obrezujejo dvakrat.

Čeprav se prislov *vse/sve* v primerjavi z drugimi krepilci iz istega korena v vseh opazovanih korpusih najmanj uporablja, pa tudi njegova raba kaže isto tendenco, in sicer da je raba slovenskega prislova *vse* manj pogosta kot raba prislova *sve* v jezikih BHČS.

3.3.4 Krepilci *zelo/vrlo, jako, veoma*

Iz tabele 1 lahko ugotovimo, da je edini krepilec, ki je v raziskavi odstopal od zgoraj omenjene tendence, slovenski prislov *zelo* z najvišjo uvrstitvijo na seznamu besed po pogostosti (77. mesto) in največjim številom pojavitev (1.095,95) tudi v primerjavi s skupnim številom pojavitev treh izrazov po posameznih jezikih BHČS, ki se uporabljajo kot ustreznice slovenskega *zelo*, in sicer so to: *vrlo*, *jako*, *veoma*. Tudi v teh jezikih gre za prislove, kjer so seštevki relativnih frekvenc podobni (okrog 900), najmanjše število pojavitev teh krepilcev pa je v bosanščini (811,86).

Opazimo tudi razlike v rabi teh treh prislovov pri posameznih BHČS jezikih; medtem ko sta v hrvaškem korpusu pogostejša krepilca *vrlo* (z relativno frekvenco 559,75) in *jako* (382,93) v primerjavi z *veoma* (49,69), je v srbskem korpusu situacija obrnjena: prislov *veoma* (z relativno frekvenco 427,81) se uporablja precej pogosteje kot prislova *vrlo* (313,68) in *jako* (222,58). Črnogorski korpus je glede na rabo teh treh krepilcev

bližji srbskemu korpusu, medtem ko je za tri krepilce v bosanskem korpusu značilna približno enaka relativna frekvenca.

Nekaj primerov najpogostejše rabe krepilca *zelo* v slovenščini, *vrlo* in *jako* v hrvaščini in *veoma* v srbsčini:

- Slovenski splet:

Lektoriranje diplome zelo hitro in super poceni!

Ta pripomoček pride zelo prav.

Zelo ponosen sem na to in hkrati sem zelo zadovoljen, da nam je uspelo.

- Hrvaški splet:

Laser je vrlo jak izvor te nije preporučljivo gledati u svetlovod.

Bilo je jako smiješno.

Curtisu je jako stalo da pokaže dolazak nacista na vlast te okolnosti pod kojima je "Žena u zlatu" oteta.

- Srbski splet:

Neki se posvećuju karijeri, pa postaju veoma uspešni u poslu.

Ovaj program smederevska biblioteka veoma uspešno, već nekoliko godina, organizuje za učenike srednjih škola Podunavskog okruga.

Veoma je važno strateški planirati kako bi opština imala spremne projekte da može da konkurišeu svakom trenutku.

Očitno je, da so se v jezikih BHŠ nekateri krepilci bolj uveljavili kot drugi, vseeno pa so še vedno prisotni vsi trije, ko gre za stopnjevanje oz. krepitev pomena besede, ki jim sledi. Nasprotno je v slovenščini to funkcijo prevzel v glavnem prislov *zelo*, ki je dovolj splošen, obenem pa izraža dovolj visoko stopnjo oz. intenziteto pomena besede, ki mu sledi, zato je njegova raba v slovenskem jeziku tako pogosta. S tega vidika je zanimiva korpusna in pragmatična raziskava govora koprškega frančiškana Hijacinta Repiča na prelomu 19. in 20. stoletja, ki je pokazala, da je ta krepilec že tedaj izstopal po pogostosti v primerjavi z drugimi označevalci intenzitete, le da se je tedaj še uporabljal leksem *jako*, medtem ko je *zelo* očitno prevladal kasneje (Košir, Erjavec 2025).

3.3.5 Krepilci pomemben, važen, bistven, ključen/važan, značajan, bitan, ključan

Do podobnega spoznanja lahko pridemo tudi po analizi pogostosti in primerov rabe krepilcev, ki so po pomenu, obliki in skladenjski vlogi pridevniki, ki poudarijo pomembnost pojava, na katerega se referirajo. Čeprav so si seštevki relativnih frekvenc po posameznih jezikih podobni, pa se izbrani slovenski pridevniki najmanjkrat pojavijo v slovenskem korpusu (922,17), njihove BHŠ ustreznice pa največkrat v črnogorskem korpusu (1.035,38).

Poleg tega je tudi tu opazna razlika med rabo posameznih izrazov po posameznih jezikih. V slovenskem korpusu je prevladujoči krepilec pridevnik *pomemben* (z relativno frekvenco 641,84), *ključen* se pojavlja že veliko manjkrat (179,12), preostala dva še redkeje (važen 25,54, bistven 76,16). V BHŠČ jezikih je vodilni krepilec pridevnik *važan*, ki ima v vseh korpusih teh jezikov približno enako relativno frekvenco (med 495,16 v hrvaškem korpusu in 435,24 v bosanskem korpusu). Ostali se pojavljajo nekoliko manjkrat, a so glede na rabo tako znotraj posameznega korpusa kot v primerjavi med korpusi teh jezikov precej izenačeni; relativna frekvenca pridevnika *značajan* se giblje med 287,83 v črnogorskem korpusu in 139,50 v hrvaškem, *bitan* med 201,46 v hrvaškem korpusu in 189,39 v bosanskem in *ključan* med 137,83 v hrvaškem korpusu in 109,08 v srbskem.

Tudi med opazovanimi pridevniki je torej v slovenščini v funkciji krepilca predvsem pridevnik *pomemben*, medtem ko v ostalih jezikih nekoliko izstopa pridevnik *važen*, a je raba vseh štirih pridevnikov precej bolj uravnotežena. Navajamo po dva primera analiziranih pridevniških krepilcev v korpusu spletnih besedil, v katerem se najpogosteje pojavljajo:

- Slovenski splet:

Obveščanje o pomembnih izboljšavah ali drugih pomembnih informacijah za uporabnike.

Pomembno je, da jermen pravilno prenaša moč.

- Hrvaški splet:

Turizam u tome svemu ima važno mjesto.

Važno je da obavijestite svojeg liječnika o uzimanju lijeka.

Sumpor se prirodno proizvodi u tijelu i bitna je komponenta za zdravlje zglobova.

Uvijek je bitno potražiti provjerenog proizvođača jer su na našem tržištu po visokim cijenama dostupni i proizvodi slabije učinkovitosti.

To je potrošnja vremena koje je vama od ključne važnosti.

Ključno je, po ovom pitanju, da želimo ubrzano optimalizirati odnos od jednog nastavnika na trideset studenata.

- Črnogorski splet:

Kozara je značajan turistički lokalitet, zahvaljujući izgrađenoj ski stazi i reprezentativnim hotelima na platou Mrakovice.

Ono što je posebno značajno u svemu oome, da se sve ove usluge i aktivnosti besplatno pružaju preduzetnicima i drugim zainteresovanim licima.

3.3.6 Šibilci *nekaj*, *nekoliko*/*nešto*, *nekoliko*

Podoben vzorec zasledimo tudi pri rabi nedoločnih zaimkov in prislovov *nekaj* in *nekoliko* z BHŠČ ustreznici *nešto* in *nekoliko*, ki imajo v vseh jezikih v glavnem vlogo šibilca.⁶ Skupna relativna frekvenca obeh šibilcev je najvišja v slovenskem korpusu (1.374,23), pri čemer se bistveno pogosteje uporablja *nekaj* (1.201,78), relativna frekvenca zaimka *nekoliko* je zelo nizka (166,45). Na drugi strani je raba obeh šibilcev v BHŠČ jezikih bolj uravnotežena; relativna frekvenca *nešto* se giblje med 798,68 v srbskem jeziku in 546,29 v črnogorskem jeziku, *nekoliko* pa med 497,42 v hrvaškem jeziku in 472,30 v črnogorskem jeziku (tabela 3).

Analizirane šibilce slovarji slovenskega jezika in BHŠČ jezikov obravnavajo bodisi kot nedoločne samostalniške zaimke bodisi kot prislove, ki so po pomenu nedoločni prislovni ali pridevniški zaimki. Slovenski izraz 'nekoliko' se pojavlja le kot prislov in je sopomenka izrazu *nekaj* samo v drugem pomenu, zato je tudi iz tega razloga v analiziranem korpusu manj pogosto rabljen kot izraz *nekaj* (relativna frekvenca *nekaj*: 1.201,78, *nekoliko* 166,45). V BHŠČ jezikih je situacija podobna, *nekoliko* se ravno tako pojavlja kot sopomenka *nešto* samo v pomenu prislova oz. nedoločnega pridevniškega zaimka, zato je rabljen manj pogosto kot *nešto*, vseeno pa je razlika v pogostosti rabe manjša kot v slovenščini (relativna frekvenca *nešto*: srb. 798,68, hrv. 747,44, bosan. 676,17, črnogor. 546,29, *nekoliko*: hrv. 497,42, bosan. 496,55, srb. 486,99, črnogor. 472,30).

Spodaj so primeri analiziranih šibilcev iz korpusov, v katerih so ti najpogosteje rabljeni, in sicer jih navajamo v najbolj pogostih slovničnih vlogah, primerljivih v vseh analiziranih korpusih.

V korpusu slovenskega spleta je torej najbolj rabljeni šibilec *nekaj*, ki nastopa kot:

a) nedoločni samostalniški zaimek:

Nekaj se res lahko naučite le z opazovanjem in poslušanjem, a pravo znanje boste dobili le s pravim učiteljem.

*Za večje učinke so prebivalci severa Evrope dodali uporabo snega, ki ga v sodobnih savnah nadomešča mrzla voda. Savne so na severu Evrope še danes priljubljene, praktično so v veliko domovih **nekaj** vsakdanjega.*

⁶ Tudi v SSKJ je *nekaj* v prvi in drugi slovarski iztočnici obravnavan predvsem kot zaimek ali prislov, ki izraža »neznano ali namenoma neimenovano stvar, pojav«, »izraža nedoločeno, poljubno stvar, pojav«, »izraža nedoločeno manjše število, količino, mero«, »izraža nedoločeno manjšo stopnjo«, kar vse kaže na diskurzno vlogo šibilca. V drugi iztočnici, kjer je obravnavan tudi kot prislov v členkovni rabi, pa kot tak bodisi »izraža nedoločeno omejitev povedanega: nekaj pa že razumem; kar nekaj potrji so videti« bodisi »izraža veliko mero, stopnjo: ti pa nekaj rad sprašuješ / njegova beseda nekaj zaleže«, kar pomeni, da v drugem primeru *nekaj* nastopa tudi kot krepilec. Ker pa so zadnji primeri tudi v našem korpusu slovenskih spletnih besedil redki in je prevladujoča vloga izraza *nekaj* vloga šibilca, v naši analizi ta izraz, njegovo sopomenko in BHŠČ ustreznice obravnavamo kot šibilce. Prav tako menimo, da gre v primerih, ki so navedeni pri členkovni rabi prislova, le za višjo stopnjo šibitve oz. krepitve (tudi zaradi drugih šibilcev in krepilcev v bližini, kot so *kar*, *pa*, *že*) in da zato ne pride do besednovrstne spremembe iz prislovne v členkovno rabo.

b) prislov – po pomenu nedoločni prislovni zaimek ali nedoločni pridevniški zaimek:

*Kar pa zadeva Ljubljansko banko, bi jaz tudi kakšen finančni termin razumel, ker se **nekaj** razumem tudi na finančno pravo.*

*Na začetku boste morda izgubili **nekaj** živcev, a nikar ne obupajte.*

‘Nekoliko’ v korpusu slovenskega spleta nastopa le kot prislov, in sicer v pomenu nedoločnega prislovnega zaimka ali nedoločnega pridevniškega zaimka:

*Ko je sneženje **nekoliko** predahnilo in je bilo snega prek popka, pa so se opogumili in odeti v polivinilaste vrečke naznanili, da odhajajo iz baze.*

*Dobro očiščeno cvetačo skuhamo v slanem kropu, ki smo mu dodali **nekoliko** mleka, da bo ostala cvetača bele barve.*

Šibilec *nešto* je najpogostejši v korpusu srbskega spleta, in sicer kot:

a) nedoločni samostalniški zaimek:

*Ako je trebalo **nešto** uraditi u selima Skopske Crne gore obavezno se pitao i Sokol Rajev.*

*Lokal prima stotinak gostiju i obiluje nizom neobičnih sitnica koje plene pažnju posetioca, koji iako nisu prvi put ovde, uvek zapažaju **nešto** novo i neotkriveno.*

b) prislov – po pomenu nedoločni prislovni zaimek ali nedoločni pridevniški zaimek:

*Slabo se **nešto** razumem u to ko je pisao koju epizodu, ali ako se dobro sećam, Kjavaroti je vazda bio žešći teletabis na ovom serijalu.*

*Koštalo me je to **nešto** živaca, ali bolju izobrazbu ne bih dobio ni na skupocjenim dizajn kursevima.*

Šibilec *nekoliko* pa se najpogosteje pojavlja v korpusu hrvaškega spleta, in sicer v pomenu nedoločnega prislovnega zaimka ali nedoločnega pridevniškega zaimka:

*U tom slučaju savjetujemo Vam da **nekoliko** kasnije potražite potvrdu na stranici za korisnike u prozoru Moj račun, u kojem ga možete i isprintati.*

*Savjetujemo da kupite namirnica za barem **nekoliko** dana kako biste izbjegli svakodnevno odlaženje u trgovinu.*

Čeprav je v vseh jezikih podobna raba šibilcev slo. *nekaj* / BHŠČ *nešto* (kot samostalniškega zaimka in prislova) in slo. *nekoliko* / BHŠČ *nekoliko* (kot prislova), pa je zanimivo, da je *nekoliko* kot prislov v pomenu pridevniškega zaimka v BHŠČ rezerviran skoraj izključno za vlogo jedra v besedni zvezi, ki uvaja samostalniki v rodilniku množine (npr.: nekoliko dana, nekoliko rečenica, nekoliko filmova ipd.), medtem ko se *nešto* redko sreča v tej vlogi (npr. nešto živaca, nešto mesta). V slovenščini pa v zvezah s samostalniki tako v ednini kot množini nastopata sicer oba šibila *nekaj* in *nekoliko* (npr. nekaj časa, nekaj težav; nekoliko mleka, nekoliko kapljic), a je v obeh

vlogah izrazito pogostejši izraz *nekaj*. Čeprav je BHŠČ izraz *nekoliko* rezerviran samo za besedne zveze s samostalniki v množini, razlika v pogostosti rabe v primerjavi z izrazom *nešto* ni tako velika kot razlika med rabo slovenskih šibilcev *nekaj* in *nekoliko*, kjer v vseh besednih zvezah prevladuje *nekaj*.

4 Intenziteta jezika v slovenščini, hrvaščini, srbščini, bosanščini in črnogorščini – razprava in sklep

Primerjalna analiza med slovenščino in jeziki BHŠČ je pokazala izrazit trend pri rabi krepilcev: ti so pogostejše rabljeni v korpusih BHŠČ kot v slovenskem korpusu spletnih besedil. Relativne frekvence rabe vseh analiziranih slovenskih krepilcev so občutno nižje kot relativne frekvence krepilcev v jezikih BHŠČ, z eno izrazito izjemo, tj. slovenskim prislovom *zelo*, ki se uporablja znatno pogostejše kot ustreznice v jezikih BHŠČ.

Pomembna razlika med slovenščino in jeziki BHŠČ je tudi v razpoložljivosti sopomenskih izrazov za krepitev pomena. V BHŠČ jezikih obstaja več sopomenk, ki nastopajo kot krepilci in se uporabljajo precej uravnoteženo. V slovenščini pa je na voljo manj sopomenk; pogosto gre le za en ali dva izraza, pri čemer se eden uporablja v vseh zvrsteh jezika, drugi pa je pogosto ožji knjižni izraz in omejen bolj na pisno rabo (npr. *vsak* in *vsakdo*).

V primeru rabe šibilcev pa je trend obraten: raba šibilcev je najvišja v slovenskem korpusu, medtem ko je v korpusih BHŠČ jezikov nižja. Spet pa se v korpusih BHŠČ sopomenski šibilci uporabljajo bolj uravnoteženo, medtem ko v slovenščini izrazito prevladuje prislov *nekaj*, ki se uporablja bistveno pogostejše kot njegova ožja knjižna sopomenka *nekoliko*.

Na podlagi teh ugotovitev je mogoče sklepati, da je raba krepilcev večja v jezikih BHŠČ, medtem ko slovenščina pogostejše uporablja šibilce. Posebno mesto med krepilci v slovenščini zaseda prislov *zelo*, ki očitno kompenzira odsotnost večjega števila pogosto rabljenih sopomenk in deluje v slovenskih besedilih kot skoraj univerzalni krepilec.

Razlogov za prevladujočo rabo krepilca *zelo* je več. Prvi je že omenjen: gre za najpogostejše rabljen prislov za stopnjevanje lastnosti v slovenščini, ki nima ustreznih, enako pogosto rabljenih sopomenk. V nasprotju z njim v jezikih BHŠČ to vlogo opravlja več različnih prislovov (*vrlo*, *jako*, *veoma*), ki se uporabljajo bolj uravnoteženo. Drugi razlog pa najverjetneje tiči v besedilni zvrstnosti korpusov, na katerih temelji primerjava. Določene besedilne zvrsti namreč preferirajo določene jezikovne vzorce, kar pomembno vpliva na pojavnost krepilcev in šibilcev, zato smo se odločili podrobneje proučiti rabo obravnavanih modifikatorjev intenzitete v posameznih besedilnih zvrsteh analiziranih korpusov.

4.1 Besedilna zvrstnost korpusov in raba šibilcev in krepilcev

Kot je razvidno iz grafa 1 in tabele 1, v korpusih BHŠČ jezikov prevladujejo novice nad drugimi besedilnimi zvrsti, medtem ko so v slovenskem korpusu deleži različnih besedilnih zvrsti bolj uravnoteženi in so zelo prisotne tudi besedilne zvrsti z bolj subjektivno perspektivo, kot so oglaševalska besedila, komentarji in mnenja, forumi. Izstopa predvsem delež oglaševalskih besedil v slovenskem korpusu, ki je bistveno večji od deleža oglaševalskih besedil v vseh ostalih korpusih (v slovenskem 918.231, v bosanskem 106.959, hrvaškem 810.276, srbskem 553.057 in črnogorskem 32.732 oglaševalskih besedil).

Čeprav so sestavljalci korpusov pri sestavljanju korpusov spletnih besedil južnoslovanskih jezikov sledili istim kriterijem, se je v slovenskem korpusu znašel večji delež oglaševalskih besedil kot v drugih korpusih. O tem so razmišljali tudi v spremljajoči raziskavi, kjer so izoblikovali hipotezo, da »z gospodarskim razvojem države njeno spletno okolje postaja vse bolj raznoliko ter vključuje večjo raznolikost promocijskih, mnenjskih, informativnih in pravnih vsebin« (Ljubešić, Kuzman 2024: 3277), kar bi lahko bil razlog za večjo besedilnozvrstno pestrost slovenskega korpusa in tudi večjega deleža oglaševalskih besedil.

Zanimalo nas je, ali je pogosta raba krepilca *zelo* v korpusu slovenskega spleta povezana z njegovo pestrejšo besedilnozvrstno sestavo in večjim deležem subjektivnejših besedil, predvsem oglaševalskih besedil, za katera je znano, da v njih prevladujejo krepilci nad šibilci, saj se na čustveni osnovi krepijo pozitivne lastnosti oglaševanega produkta (Mikolič 2020: 101–6). Tako smo primerjali rabo prislova *zelo* v podkorpusih različnih besedilnih zvrsti slovenskega spleta in njegovih ustreznih *vrlo*, *jako* in *veoma* v podkorpusih bosanskega spleta, v katerem je bila ugotovljena najnižja raba opazovanih prislovov v vlogi krepilca.

Iz tabele 4, v kateri so s krepko pisavo označene po tri najvišje relativne frekvence opazovanih krepilcev v posameznih besedilnih zvrsteh, je razvidno, da so tako slovenski krepilec *zelo* kot vsi bosanski krepilci *vrlo*, *jako* in *veoma* najbolj pogosti v novicah ter komentarjih in mnenjih, *vrlo* in *veoma*, pa tudi *zelo*, dosegajo visoke vrednosti tudi v forumskih besedilih. Slovenski *zelo* najbolj izstopa po pogostosti v oglaševalskih besedilih z relativno frekvenco 176,58, medtem ko vsi trije bosanski krepilci dosegajo skupaj relativno frekvenco 43,54. *Zelo* ima sicer višjo relativno frekvenco od vseh bosanskih krepilcev skupaj v vseh besedilnih zvrsteh, le da so razlike v ostalih zvrsteh nekoliko manjše. Izjema so le novice, kjer *vrlo*, *jako* in *veoma* dosegajo relativno frekvenco kar 323,03, medtem ko je relativna frekvenca slovenskega *zelo* v novicah nižja, tj. 192,42. Tako veliko pogostost krepilca *zelo* v slovenskem korpusu nedvomno lahko pripišemo tudi dejstvu, da je med slovenskimi spletnimi besedili velik delež oglaševalskih. Rezultati tako izkazujejo visoko intenziteto slovenskega jezika v oglaševanju in drugih pričakovano subjektivnejših in bolj čustvenih spletnih besedilih. Pogosta raba bosanskih krepilcev v novicah pa pomeni, da so v bosanskem jeziku tudi objektivnejša besedila, kot so novice, pogosto oblikovana z določenimi subjektivnimi poudarki.

Tabela 4: Relativna frekvenca krepilca *zelo* v različnih besedilnih zvrsteh slovenskega spleta in njegovih ustreznih *vrlo*, *jako* in *veoma* v besedilnih zvrsteh bosanskega spleta v repozitoriju CLASSLA.

Besedilne zvrsti	Slovenski splet – relativna frekvenca krepilca ZELO	Bosanski splet – relativna frekvenca krepilcev			
		VRLO	JAKO	VEOMA	Skupaj
Novice	192,24	126,53	90,41	106,09	323,03
Oglaševanje	176,58	20,86	7,97	14,71	43,54
Informativna in razlagalna besedila	118,14	39,13	13,2	22,82	75,15
Komentarji, mnenja	238,94	56,38	32,84	24,54	113,76
Forum	145,46	34,21	66,66	13,18	114,05
Navodila	61,45	19,41	13,24	11,34	43,99
Pravna besedila	6,73	0,52	0,14	0,33	0,99
Mešane besedilne zvrsti	66,19	17,28	11,14	9,32	37,74
Druga področja	75,93	19,51	15,48	10,41	45,4
Književnost	14,3	3,68	8,34	2,18	14,2
SKUPAJ:	1.095,95	337,51	259,42	214,93	811,86

4.2 Sklep

Iz korpusne analize pogostosti intenzitetnih označevalcev v južnoslovanskih jezikih je razviden trend, da se v BHŠČ jezikih krepilci rabijo pogosteje, šibilci pa redkeje v primerjavi s slovenščino, kar kaže na visoko intenziteto spletnih besedil v jezikih BHŠČ. Kljub manjši splošni rabi krepilcev v slovenščini pa pogostost krepilcev v oglaševalskih in mnenjskih besedilih, ki predstavljajo velik delež slovenskega korpusa, pomeni, da je tudi za slovensko spletno komunikacijo značilna visoka intenziteta jezika.

Ugotovimo torej lahko, da spletna komunikacija v vseh obravnavanih južnoslovanskih jezikih izkazuje visoko stopnjo intenzitete jezika. Višja intenziteta jezika seveda ne pomeni nujno tudi nasilnega govora, vendar pa jezik z več čustvenimi in spoznavnimi poudarki lažje preide mejo med nevtralnimi in nasilnim govorom in sproža močne čustvene odzive, kar se torej lahko dogaja v digitalni komunikaciji v vseh obravnavanih jezikih.

VIRI

- BSR – Senahid HALILOVIĆ, Amra HALILOVIĆ, 2014: *Bosansko-slovenski rječnik*. Sarajevo: Slavistički komitet; Ljubljana: Kulturno-obrazovni zavod Averroes.
- Kontekst.io – *Kontekst.io. Sorodni izrazi in sinonimi v sodobni slovenščini, hrvaščini in srbsčini*. [Na spletu](#).
- Nikola LJUBEŠIĆ, Filip MARKOSKI, Elena MARKOSKA, Tomaž ERJAVEC, 2021: *Comparable corpora of South-Slavic Wikipedias CLASSLA-Wikipedia 1.0, Slovenian language resource repository CLARIN.SI*. [Na spletu](#).
- Nikola LJUBEŠIĆ, Peter RUPNIK, Taja KUZMAN, 2024a: *Bosnian web corpus CLASSLA-web.bs 1.0, Slovenian language resource repository CLARIN.SI*. [Na spletu](#).
- Nikola LJUBEŠIĆ, Peter RUPNIK, Taja KUZMAN, 2024b: *Croatian web corpus CLASSLA-web.hr 1.0, Slovenian language resource repository CLARIN.SI*. [Na spletu](#).
- Nikola LJUBEŠIĆ, Peter RUPNIK, Taja KUZMAN, 2024c: *Montenegrin web corpus CLASSLA-web.cnr 1.0, Slovenian language resource repository CLARIN.SI*. [Na spletu](#).
- Nikola LJUBEŠIĆ, Peter RUPNIK, Taja KUZMAN, 2024č: *Serbian web corpus CLASSLA-web.sr 1.0, Slovenian language resource repository CLARIN.SI*. [Na spletu](#).
- Nikola LJUBEŠIĆ, Peter RUPNIK, Taja KUZMAN, 2024d: *Slovenian web corpus CLASSLA-web.sl 1.0, Slovenian language resource repository CLARIN.SI*. [Na spletu](#).
- Simon RIGAČ, 2005: *Mali srbsko-slovenski in slovensko-srbski slovar. Mali srpsko-slovenački i slovenačko-srpski rečnik*. Ljubljana: DZS.
- Simon RIGAČ, 2009: *Mali hrvaško-slovenski in slovensko-hrvaški slovar. Mali hrvatsko slovenski i slovensko hrvatski rječnik*. Ljubljana: DZS.
- Jerica SNOJ, Martin AHLIN, Branka LAZAR, Zvonka PRAZNIK, 2016: *Sinonimni slovar slovenskega jezika*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Slovar sopomenk sodobne slovenščine*. [Na spletu](#).

LITERATURA

- Neil BERMEL, 2015: Corpora and quantitative data in Slavic languages. *Russian Linguistics* 39. 275–82.
- John Waite BOWERS, 1963: Language intensity, social introversion, and attitude change. *Speech Monographs* 30. 345–52.
- Penelope BROWN, Stephen C. LEVINSON, 1987: *Politeness: Some Universals in Language Use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marcella COSTA, 2013: Morfologia valutativa. *Italiano e tedesco: questioni di linguistica contrastiva*. Ur. Sandra Bosco Colettos, Marcella Costa. Alessandria: Edizioni dell'Orso. 157–87.
- Nikola DOBRIĆ, 2012: Savremeni jezički korpusi na zapadnom Balkanu – istorijat, trenutno stanje i budućnost. *Slavistična revija* 60/4. 677–92.
- Nina DOBRUSHINA, Elena SOKUR, 2022: Spoken Corpora of Slavic Languages. *Russian Linguistics* 46. 77–93.

- Diana KOŠIR, Tomaž ERJAVEC, 2025: Korpusna analiza pripovednega stila in jezikovne norme v starejši verski periodiki. *Prispevki za novejšo zgodovino* 65/Posebna izdaja. V tisku.
- Tomaž ERJAVEC, 2012: MULTEXT-East: morphosyntactic resources for Central and Eastern European languages. *Language Resources and Evaluation* 46. 131–42.
- Bradley S. GREENBERG, 1976: The effects of language intensity modifications on perceived verbal aggressiveness. *Communication Monographs* 43/2. 130–9.
- H. Paul GRICE, 1975: Logic and conversation. *Studies in Syntax and Semantics III: Speech Acts*. Ur. Peter Cole, Jerry L. Morgan. New York: Academic Press. 183–98.
- Tomo KOROŠEC, 1998: *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Geoffrey LEECH, 1983: *Principles of Pragmatics*. London: Longman
- Nikola LJUBEŠIČ, Taja KUZMAN, 2024: CLASSLA-web: Comparable Web Corpora of South Slavic Languages Enriched with Linguistic and Genre Annotation. *Proceedings of the 2024 Joint International Conference on Computational Linguistics, Language Resources and Evaluation (LREC-COLING 2024)*. Torino: ELRA and ICCL. 3271–82.
- Vesna MIKOLIČ, 2005: Izrazi moči argumenta v znanstvenih besedilih. *Knjižno in naravno besedoslovje slovenskega jezika*. Ur. Marko Jesenšek. Maribor: Slavistično društvo. 278–91.
- Vesna MIKOLIČ, 2007: How to express the power of arguments in academic discourse. *Wissenschaftliches Schreiben abseits des englischen Mainstreams*. Ur. Ursula Doleschal, Helmut Gruber. Frankfurt am Main: Peter Lang (Sprache im Kontext, 25). 105–25.
- Vesna MIKOLIČ, 2012: Teaching Slovenian and Italian communication style. *Speech acts and politeness across languages*. Ur. Leyre Ruiz de Zarobe, Yolanda Ruiz de Zarobe. Bern: Peter Lang. 337–66.
- Vesna MIKOLIČ, 2017: TILKA Educational Model and Nonviolent Communication. *Croatian Journal of Education* 19/2. 49–60.
- Vesna MIKOLIČ, 2019: O modifikatorima moči ili intenziteta u bosanskom i slovenskom jeziku. *Bosanskohercegovački slavistički kongres II: Zbornik radova* 1. Ur. Senahid Halilović idr. 63–71.
- Vesna MIKOLIČ, 2020: *Izrazi moči slovenskega jezika*. Koper: Založba Annales ZRS; Ljubljana: Slovenska matica.
- Ismail PALIČ, 2014: Mogući okvir za opis epistemičkomodalnih iskaza u bosanskome jeziku. *Sarajevski filološki susreti 2: zbornik radova* 1. Sarajevo: Bosansko filološki društvo. 153–81.
- Agnes PISANSKI PETERLIN, 2015: So prevedena poljudnoznanstvena besedila v slovenščini drugačna od izvirnih? Korpusna študija na primeru izražanja epistemične naklonskosti. *Slavistična revija* 63/1. 29–43.
- Mojca SMOLEJ, 2004: Obvezni in neobvezni členki. *Slavistična revija* 52/2. 144–55.
- Elija VENTOLA, Anna MAURANEN (ur.), 1996: *Academic writing: intercultural and textual issues*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Anna WIERZBICKA, 1997: *Understanding Cultures Through Their Key Words*. Oxford: Oxford University Press.
- Anna WIERZBICKA, 2003: *Crosscultural Pragmatics*. The Semantics of Human Interaction. Berlin: Mouton de Gruyter.

Dušanka ZVEKIĆ-DUŠANOVIĆ, 2011: *Modalnost. Motivaciona modalnost u srpskom i mađarskom jeziku*. Novi Sad: Filozofski fakultet Novi Sad.

Andreja ŽELE, 2000: Komunikacijska (naklonska) vloga sklopov v časopisnem jeziku (z vidika aktualizacije slovarske reference). *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije*. Ur. Inka Štrukelj. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 299–314.

SUMMARY

This article analyses the linguistic modality and intensity of the Slovene language in comparison to the languages Bosnian, Croatian, Serbian and Montenegrin (BCSM), based on the communication styles characteristic of these language communities. The study draws on the theoretical framework of pragmatics and intercultural pragmatics and applies a corpus-based methodology. Using corpora of internet texts of the above-mentioned languages from the CLARIN Knowledge Centre for South Slavic Languages (CLASSLA), a comparative linguistic analysis was carried out to identify linguistic devices and their role in the expression of language intensity. The corpus analysis of intensity modifiers shows a tendency for intensifiers to occur more frequently and mitigators less frequently in the BCMS languages than in Slovene. The notable exception is the Slovene intensifier *zelo* 'very', which occurs more frequently than its counterparts in the BCMS languages. Furthermore, the linguistic analysis shows that the BCMS languages have a wider range of synonymous expressions for intensifiers and mitigators, while in Slovene typically only one or two exist for a given meaning. This limited lexical variation of intensity modifiers is one reason for the frequent use of *zelo* in Slovene, while the second reason is to be found in the text domains of the individual corpora, since the Slovene corpus contains a significantly larger proportion of advertising texts than other corpora. The findings suggest that online discourse in all the South Slavic languages analysed is marked by a high degree of linguistic intensity, particularly in contexts of evaluative expression, thereby carrying an increased potential for eliciting strong affective responses in digital communication.